

YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT

*Sherzod Choriyev**Toshkent Davlat Iqtisodiyot**Universiteti, Iqtisodiyot**fakulteti, I-92 guruh talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada “Yashil iqtisodiyot” konsepsiyasining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari, “yashil iqtisodiyot”ga o’tish zaruriyati, omillari, tamoyillari va indikatorlari tahlil etilgan. “Yashil iqtisodiyot”ga o’tish jarayonini moliyalashtirish, “yashil energetika”ni barqaror rivojlantirish, ekologik siyosat va uni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi, “yashil iqtisodiyot”ga o’tishning ustuvor yo’nalishlari va xorij tajribasi, modellari, O’zbekistonda “yashil iqtisodiyot”ga o’tish strategiyasining maqsadi, vazifalari, rivojlanish bosqichlari va ustuvor yo’nalishlarining mazmuni bayon etilgan.

Kalit so’zlar: Yashil iqtisodiyot, Yashil loyihalar, Yashil moliyalashtirish, Yashil energetika, “Yashil iqtisodiyot”ni rivojlantirish strategiyasi.

Abstract: This article analyzes the formation of the concept of "Green Economy", stages of development, the need for transition to a "green economy", factors, principles and indicators. Financing the transition to a "green economy", sustainable development of "green energy", environmental policy and the economic mechanism for its implementation, priority areas of transition to a "green economy" and foreign experience, models, the content of the goals, objectives, stages of development and priority areas of the strategy for transition to a "green economy" in Uzbekistan are described.

Keywords: Green economy, Green projects, Green financing, Green energy, "Green economy" development strategy.

Абстрактный: В данной статье анализируется формирование концепции «Зеленая экономика», этапы развития, необходимость перехода к «зеленой экономике», факторы, принципы и показатели. Финансирование перехода к «зеленой экономике», устойчивое развитие «зеленой энергетики», экологическая политика и экономический механизм ее реализации, приоритетные направления и зарубежный опыт и модели перехода к «зеленой экономике», цель стратегии перехода к «зеленой экономике» в Узбекистане, содержание задач, этапы развития и приоритеты.

Ключевые слова: Зеленая экономика, Зеленые проекты, Зеленое финансирование, Зеленая энергетика, Стратегия развития зеленой экономики.

Kirish

Yashil iqtisodiyot past uglerodli, resurslardan tejamkor va ijtimoiy inklyuziv sifatida tavsiflanadi. Yashil iqtisodiyotda ish bilan bandlik va daromadning o'sishi uglerod chiqindilari va ifloslanishini kamaytirish, energiya va resurslar samaradorligini oshirish, shuningdek, biologik xilma-xillik va ekotizim xizmatlarining yo'qolishining oldini olish imkonini beruvchi iqtisodiy faoliyat, infratuzilma va aktivlarga davlat va xususiy investitsiyalarni jalb qilish orqali amalga oshiriladi.¹

Barqaror rivojlanish uchun yashil iqtisodiyot, barqaror iste'mol va ishlab chiqarish va resurslar samaradorligining o'ri: Barqaror iste'mol va ishlab chiqarish jarayonlar va mahsulotlarning butun hayotiy tsikli davomida resurslarni iste'mol qilish, chiqindilarni hosil qilish va emissiyalarni kamaytirish uchun ishlab chiqarish jarayonlari va iste'mol amaliyotlarini takomillashtirishga qaratilgan. Samaradorlik jamiyatga qiymat berish uchun resurslardan foydalanish usullarini bildiradi va zarur bo'lgan resurslar miqdorini, emissiya va chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan. ishlab chiqarilgan chiqindilar, mahsulot yoki xizmat birligi uchun. Yashil iqtisodiyot investitsiyalar, bandlik va malakalarga asosiy e'tibor qaratgan holda barqaror iqtisodiy o'sish uchun makroiqtisodiy yondashuvni ta'minlaydi.²

Asosiy qism

Yashil iqtisodiyot tabiiy muhitning tarkibiy qismi bo'lib, uning bir muhim jabhasi hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot tushunchasi iqtisodiy fanlar va falsafaning ko'plab boshqa sohalaridagi g'oyalarni ham o'z ichiga oladigan tabiat va jamiyat bilan bog'liq ekologik iqtisodiyot, atrof-muhit iqtisodiyoti, resurslarga asoslangan iqtisodiyot, aholining rivojlanishi qonuniyatlari, demografik holat, feminizm iqtisodiyoti kabi yashil tabiatni sof saqlab qolish siyosati bilan bog'liq iqtisodiyotdir.³

Global iqlim inqirozi sayyora kelajagiga jiddiy tahdid solmoqda. Uning ta'sirini yumshatish uchun butun dunyo mamlakatlari yashil iqtisodiyotga o'tmoqda. O'zining boy tabiiy resurslari va iqtisodiyoti yuksalib borayotgan O'zbekiston hal qiluvchi pallada. Yashil iqtisodiyotni qo'llash nafaqat ekologik farz, balki strategik iqtisodiy imkoniyatdir.

Nima uchun yashil iqtisodiyot muhim:

Atrof-muhitning barqarorligi: Yashil iqtisodiyot issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytiradi, iqlim o'zgarishini yumshatadi va tabiiy resurslarni saqlaydi.

Iqtisodiy o'sish: qayta tiklanadigan energiya, yashil texnologiyalar va barqaror sanoatga sarmoya kiritish yangi ish o'rinlarini yaratishi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi mumkin.

¹ <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy>

² <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy>

³ https://www.researchgate.net/publication/378542686_Yashil_iqtisodiyot_mazmun_mohiyati_nazariya_va_amaliyot/link/65df3270adc608480aedb833/download?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmVpY2F0aW9uIiwic2l6IjoiYmVpY2F0aW9uIn19

Aholi salomatligini yaxshilash: toza muhit havo va suv sifatini yaxshilashga, sog'liq uchun xavflarni kamaytirishga va aholi salomatligini yaxshilashga olib kelishi mumkin.

Xalqaro obro‘-e‘tiborni oshirish: Barqarorlikka sodiqlik mamlakat obro‘cini oshirishi va xorijiy sarmoyani jalb qilishi mumkin.

O‘zbekistonning yashil o‘tish davrining asosiy strategiyalari:

Qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish:

Quyosh energetikasi: O‘zbekiston mo‘l-ko‘l quyosh nurlaridan foydalangan holda quyosh energiyasi ishlab chiqarishni sezilarli darajada kengaytirishi mumkin.

Shamol energiyasi: Shamol energiyasidan foydalanish, ayniqsa qirg‘oq va tog‘li hududlarda, toza energiya aralashmasiga hissa qo‘shishi mumkin.

Gidroenergetika: Mavjud gidroenergetika resurslaridan foydalanish va yangi imkoniyatlarni o‘rganish qayta tiklanadigan energiyaning ishonchli manbasini ta‘minlashi mumkin.

Energiya samaradorligi:

Bino samaradorligi: energiya tejaydigan qurilish me‘yorlari va standartlarini amalga oshirish turar-joy va tijorat binolarida energiya sarfini kamaytirishi mumkin.

Sanoat samaradorligi: Sanoatda energiya tejankor texnologiyalar va amaliyotlarni ilgari surish energiya isrofgarchiligini minimallashtirishi mumkin.

Barqaror qishloq xo‘jaligi:

Aniq qishloq xo‘jaligi: Qishloq xo‘jaligining nozik usullarini qo‘llash suv va o‘g‘itlardan foydalanishni optimallashtirishi va atrof-muhitga ta‘sirini kamaytirishi mumkin.

Organik dehqonchilik: Organik dehqonchilik amaliyotini targ‘ib qilish zararli kimyoviy moddalardan foydalanishni kamaytirishi va tuproq salomatligini yaxshilashi mumkin.

Yashil transport:

Elektr transport vositalari: Elektr transport vositalarini qabul qilishni rag‘batlantirish transport sektoridan chiqindilarni kamaytirishi mumkin.

Jamoat transporti: Jamoat transporti tizimlariga sarmoya kiritish shaxsiy transport vositalariga bo‘lgan ishonchni kamaytirishi va havo sifatini yaxshilashi mumkin.

Doiraviy iqtisodiyot:

Chiqindilarni kamaytirish: Chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash dasturlarini amalga oshirish atrof-muhitga ta‘sirini minimallashtirishi mumkin.

Resurs samaradorligi: Resurslarni tejaydigan ishlab chiqarish jarayonlarini rag‘batlantirish chiqindilarni kamaytirish va tabiiy resurslarni tejash imkonini beradi.

Xalqaro hamkorlik:

Iqlimni moliyalashtirish: Xalqaro iqlim moliyasini izlash yashil loyihalarni amalga oshirishni qo'llab-quvvatlashi mumkin.

Texnologiyalar transferi: ilg'or yashil texnologiyalarga kirish uchun boshqa mamlakatlar bilan hamkorlik qilish o'tishni tezlashtirishi mumkin.

Ushbu strategiyalarni qabul qilish orqali O'zbekiston o'zini barqaror rivojlanish bo'yicha yetakchi sifatida ko'rsatishi mumkin. Yashil iqtisodiyot istiqbolli kelajakni taklif etadi, iqtisodiy o'sishni atrof-muhitni muhofaza qilish bilan muvozanatlashtiradi.

Xulosa

Yashil iqtisodiyotga o'tish O'zbekiston uchun nafaqat ekologik farz, balki strategik zaruratdir. Qayta tiklanadigan energiya, energiya samaradorligi, barqaror qishloq xo'jaligi, yashil transport va aylanma iqtisodiyot tamoyillarini o'zlashtirib, mamlakat barqaror iqtisodiy o'sishga erishishi, aholi salomatligini yaxshilashi va xalqaro obro'sini oshirishi mumkin. Xalqaro hamkorlik va texnologik innovatsiyalar ushbu o'tishni tezlashtirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi. Qat'iy choralar ko'rish orqali O'zbekiston kelajak avlodlar uchun farovon va barqaror kelajakni ta'minlay oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. https://www.researchgate.net/publication/382310137_YASHIL_IQTISODIYOT_GA_O'TISHNING_AHAMIYATI_VA_O'ZBEKISTONDA_YASHIL_IQTISODIYOTGA_O'TISH_STRATEGIYASI
2. <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy>
3. https://www.researchgate.net/publication/378542686_Yashil_iqtisodiyot_mazmun_mohiyati_nazariya_va_amaliyot/link/65df3270adc608480aedb833/download?tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19